

Alexander Rinnooy Kan over

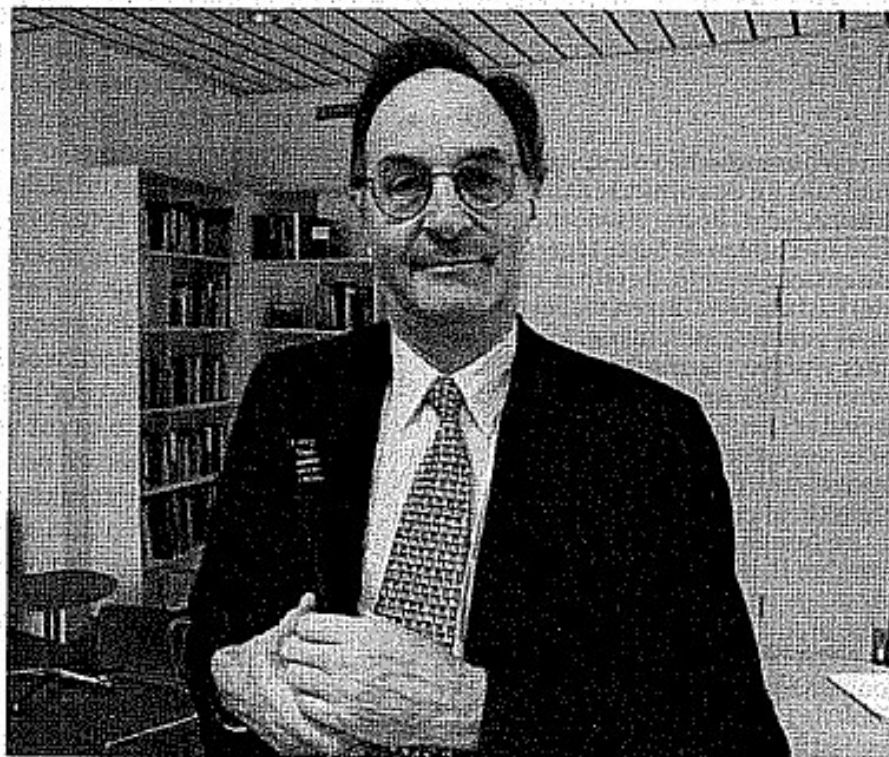
Wiskunde, muziek en schoonheid

Door onze redacteur
MISCHA SPEL

ROTTERDAM, 26 JAN. „Het cliché wil dat alle wiskundigen erg genieten van de ingewikkelde fugastructuren van Bach. Maar ik zie geen verband. De esthetische bekoring van de wiskunde staat haaks op die van muziek. De aantrekkingskracht van de wiskunde schuilt erin dat structuren rationeel volledig transparant gemaakt kunnen worden. De aantrekkingskracht van muziek is juist dat er wel enig inzicht kan ontstaan door goed te analyseren, maar dat dat inzicht de schoonheid maar ten dele verklaart. Althans, als de muziek echt interessant is.”

Alexander Rinnooy Kan (59) is voorzitter van de Sociaal Economische Raad (SER). Van huis uit is hij wiskundige; in het Amsterdamse Concertgebouw is hij, als lid van de Raad voor Commissarissen, een veel geziene gast. In Muziekcentrum Frits Philips staat Rinnooy Kan vrijdag voor het eerst zelf op het podium: dan presenteert hij het concertprogramma *Fractaal denken*, waarin pianiste Tamara Stefanovitsj werken speelt uit de drie etudeboeken van componist György Ligeti.

„Ligeti was oprecht geïnteresseerd in wiskunde. Hij verwees als inspiratiebron vaak naar ‘fractals’; wiskundige curves waarvan de structuur van het geheel zich her-

Alexander Rinnooy Kan Foto Roel Rozenburg

haalt in het deel ervan. Op mijn lezing zal ik die fractals ook laten zien – als verduidelijking. Maar eigenlijk is het ook mij onduidelijk hoe Ligeti zich nou *precies* door die figuren liet inspireren.

„Ik denk, als wiskundige, dat Ligeti de fractals misschien combineerde met de chaostheorie, die stelt dat kleine veranderingen in een modelspecificatie grote gevol-

gen kunnen hebben voor het gedrag van het model. Simpel gezegd: dat één vlinder in Beijing een onweersbui in New York kan veroorzaken. In zijn piano-etudes voert Ligeti kleine ritmische variaties door, waarbij elk volgend ritme lijkt op het voorgaande. Dat model consequent in de muziek doorvoeren is onmogelijk; anders wordt het saai en onuitvoerbaar.

Maar als het een aantal maal na elkaar gebeurt, is er toch iets wezenlijks gebeurd in je perceptie.

„Mijn moeder speelde piano. Zo raakte ik geïnteresseerd in klassieke muziek. Mijn tante zong in het Nederlands Kamerkoor; ik herinner me nog een uitvoering van Palestrina's *O magnum mysterium* – heel indrukwekkend. Zelf heb ik vroeger ook nog piano gespeeld, maar dat is nooit wat geworden. Nu luister ik vooral veel.

„Ik bezoek zo'n veertig concerten per jaar, en dat is nog veel te weinig. Het leuke vind ik dat mijn smaak, al luisterend, steeds moderner wordt. Ik houd nu ook van Wagner, maar dat had echt tijd nodig. En ik acht niet uitgesloten dat ik ooit alles zal waarderen, zelfs de modernste muziek die ik nu nog niet begrijp. Dat is een fijn idee.

„Ligeti's pianowerken heb ik goed leren kennen door dit project. In zekere zin zou je kunnen zeggen dat de waardering voor Ligeti dichtbij het genoegen van sommige onderdelen van de wiskundige komt. Het is werk van een zekere steriele schoonheid – niet emotionerend op dezelfde manier als romantische muziek, maar wel hallucinerend, vreemdend en intrigerend.”

'Fractaal Denken': 30 jan.
MC Frits Philips, Eindhoven.
www.muziekcentrum.nl